

Ministriju intervijas NVO līdzdalības valsts pārvaldē izpētei.

Intervēti 26 valsts pārvaldē strādājošie – no tiem: 9 vīrieši un 17 sievietes

Kopumā ministrijas un NVO sadarbība ir veiksmīga, jo ar organizācijām ministriju komunicē ikdienā, darba procesā. Ar atsevišķām organizācijām ir noslēgti sadarbības līgumi, bet tas nav obligāts priekšnoteikums sadarbībai. Ministrijas specifika nosaka to, ka sadarbība visvairāk notiek ar profesionālām NVO – tranzīta, pasažieru, auto pārvadājumu uzņēmumu apvienības, ostu apvienības, virkne ar sakaru jomu saistītas NVO u.tml. Ja nepieciešams, ministrija uzrunā arī citas NVO, piemēram, invalīdu intereses pārstāvošās, lai diskutētu par sab.tr. pieejamību cilvēkiem ar invaliditāti u.c. Ikvienu organizācija var brīvi vērsties ministrijā ar savu jautājumu uz ko tiks sniegta atbilde.

Ministrijai ir skaidrs NVO sadarbības partneru loks – LIZDA, LPS, LSA, UNESCO, vecāku forums, AIP, Rektoru padome u.c. Vēl ir NVO tieši zinātnes, jaunatnes un sporta jomās. Cieša sadarbība IZM ar NVO sākās pēc grozījumiem Valsts pārvaldes iekārtas likumā, kas noteica, ka likumprojektu bez NVO iesaistes nav iespējams izstrādāt. Lielākā daļā gadījumu sadarbībai ar NVO liekama pluss zīme.

Ministrija sadarbojās ar virkni sava sektora NVO un to pārstāvniecībām, LoSP, LLF, u.c

Ministrija skaidro sadarbību ar NVO, atsaucoties uz normatīvajos aktos skaidroto līdzdalības mērķi: sekmēt efektīvu, atklātu, ietverošu, savlaicīgu un atbildīgu sabiedrības līdzdalību attīstības plānošanas procesā, tādejādi paaugstinot plānošanas procesa kvalitāti un plānošanas rezultātu atbilstību sabiedrības vajadzībām un interesēm. Kvalitāte sadarbībā ar NVO tomēr ir kompromisa jautājums, jo pusēm katrai ir savas intereses un, piemēram, likumprojekta izstrādē vislabāk, ja visas puses ir vienlīdz neapmierinātas ar rezultātu, kā ja viena puse ir apmierināta, bet citas nē.

Ministrija iesaista NVO tiklīdz kā ir ideja vai nepieciešamība pēc jauna normatīvā akta vai esošā regulējuma grozīšanas. Jauna NVO iesaiste lēmumu pieņemšanas procesā notiek saistībā ar jaunu tiesību jomu aktualizāciju Latvijā. Piemēram, 1995.g. tika pieņemts normatīvais regulējums par maksātnespēju, tad arī ministrija sāka sadarbību ar maksātnespējas administratoru asociāciju. Iestāšanās ES lika Latvija akceptēt dažādas regulas, piemēram, par datu aizsardzību. Tā kā Latvijai šajā jomā jāformulē savs viedoklis, bet tas nav iespējams bez NVO iesaistes, tad ministrija pēc savas iniciatīvas aicināja ar šo jomu saistītās organizācijas. Ja ministrijai līdz šim nav pieredzes ar kādu jomu, tad tā pati apzina NVO un tās uzrunā.

Ministrija savas kompetences ietvaros sadarbojas ar divu grupu NVO:

1. Veterānu un karavīru NVO – tiek organizēti kopīgi pasākumi atceres svētku ietvaros, informatīvi braucieni uz skolām, darbs ar jaunatni. Kopumā tās ir 5 organizācijas, ar kurām ministrija tiekas vienu reizi gadā uz plānošanu. Tiek izstrādāts gada plāns, un šīm organizācijām ministrija katru gadu atvēl 12 300 Ls to darbības nodrošināšanai un ministrijai būtisko pasākumu norisei, piemēram, sakaru izdevumiem un transportam.

2. Aizsardzības politikas veidošanā iesaistītām NVO – šo organizāciju pārstāvji sniedz ekspertu slēdzienus, piedalās lēmumprojektu izstrādā, palīdz ministrijai nodrošināt augsta līmeņa saturisko kvalitāti nozares pasākumos utml. Šīs organizācijas tiek uzrunātas pēc nepieciešamības, to pētījumus un publikācijas ministrija bieži izmanto savā darbā.

Sākotnēji ministrija sadarbojās ar NVO šauri, balstoties uz atsevišķu interešu grupām. Mūsdienās tam jau pastāv normatīvai regulējums. Piemēram, ja likumprojekts skar 3. personu intereses, piemēram, migrācijas un ugunsdrošības jautājumi, NVO un sabiedrības iesaiste ir obligāta. Ministrijas specifika nosaka, ka ir arī slēgtais regulējums, par ko nav iespējams plašas debātes.

Departamentā ar NVO tiekas vidēji reizi mēnesī, kā arī pēc nepieciešamības. Invalīdu lietu padome tiekas reizi ceturksnī, tajā piedalās dažādu NVO pārstāvji. Ir NVO ziņu liste, kur tiek sūtīta informācija par apspriestajiem jautājumiem. Invalīdu NVO un ministrijai tiek veidots arī kopīgo pasākumu gada plāns. Sadarbība ar NVO ir jau gadiem, vairums organizācija ir nacionāla līmeņa, laika gaitā kļuvušas stabils, izveidojuši struktūru - Apeirons, Sustento u.tml. Ministrijas mājas lapā ir sadaļa sabiedrības līdzdalība, zem tās pieejama informācija par sadarbības līgumu slēgšanas iespēju par informācijas apmaiņu. Reizēm NVO pārprot līguma jēgu un sagaida arī finansiālu atbalstu, ko ministrija nenodrošina. Konkrēta līgumu slēgšanas grafika nav, tas notiek periodiski, kad ir vairāki līgumi iesniegti. Caur šo ziņu listi sūta preses relīzes. Par katru jauno līgumu tiek informēti arī departamenti.

dep. strādā ar 3 organizācijām – Latvijas pensionāru federāciju, LDDK, Brīvo arodbiedrību apvienību. Invaliditātes jomā ir vismaz 10 NVO, šīs apvienības apvieno vēl vairākas vietējas un reģionālas NVO. Ministrijai un padotības iestādēm kopā vairāk kā 200 sadarbības NVO. Sociālo pakalpojumu dep. sadarbības NVO apvieno pakalpojumu saņēmējus jeb klientus. Pašreiz nodaļā aktuāla pamatnostādņu sociālo pakalpojumu attīstībai 2013. - 2019.gadam izstrāde, procesā piedalās 10 NVO. Ar laiku izkristalizējas nopietnie sadarbības partneri, visbiežāk tie ir NVO ar augstu kapacitāti, kas spēj sniegt konstruktīvus priekšlikumus, ievērot ministrijai ļoti būtiskos termiņus, nodrošināt regulāru pārstāvniecību, seko pašas līdzī jaunumiem u.tml. Pamatnostādņu izstrādei ir izveidotas darba grupas tematiskās apakšgrupas, līdz šim bijušas jau 7 tikšanās.

Ministrija izmanto šādus sadarbības mehānismus ar NVO:

1. Formālā saraksta, lai iegūtu saskaņojumu, viedokli, atbalstu. Populārākais veids, jo ir ātrs, ļauj sasniegt daudz adresātus īsā laikā, prasa maz IZM resursu;
2. Memorandi, sadarbības līgumi – ministra labās gribas žests;
3. IZM speciālistu ziņojumi NVO pasākumos – tās nav diskusijas, drīzāk IZM atskaitās, publiski pauž savu pozīciju, skaidrojās ar NVO;
4. Klātienē darba grupas, tikšanās diskusijas – vismazāk izmantotā metode, jo resursu ietilpīga, jo NVO visbiežāk vēlas runāt ar augstākā līmeņa speciālistiem, ir nepieciešamas telpas, laiks, saskaņot darba kārtību.

Mehānisms tiek izvēlēts atkarībā no mērķa – visbiežāk sāks ar saraksti, ja NVO paudīs pretēju viedokli, tā tiks aicināta tikties. Darba grupas IZM gan esot desmitiem, neviens vairs nespēj tās visas izskaitīt.

Finanšu ministrijai noderētu saraksts, kur kura NVO grib būt iesaistīta, jo citādi ir sajūta, ka informācija ir palaista, bet atgriezeniskās saites nav.

Ministrija izmanto instrumentus, lai finansiāli atbalstītu sava sektora NVO to sadarbībai un lēmumu pieņemšanai.

Sadarbība ar NVO visbiežāk ministrijai nepieciešama normatīvo regulējumu divos virzienos:

1. Esošā normatīvā regulējuma liberalizācija – atvieglot esošo kārtību;
2. Esošā normatīvā regulējuma padarīšana par stingrāku, piemēram, ieroču turēšanas regulējums, kur ir daudz ieinteresēto pušu, tāpēc tiek piesaistītas arī NVO.

NVO pienesums ministrijas darbā ir ļoti svarīgs, jo ministrija veido dokumentus lietotājiem, tostarp arī šiem nozaru profesionāļiem. Ieteikumi un vajadzības nāk, un tām arī ir jānāk no NVO. Ministrija pati NVO nemeklē, jo uzskata, ka organizācija, kuras mērķi būs saistīti ar satiksme jomu, pati var vērsties pie ministrijas. Tāpat ministrijas uzdevums nav par katru cenu tikt pie NVO viedokļa, to „izspiest”, jo NVO pašām ir jāseko līdzī jaunumiem un aktīvi jāpauž savs viedoklis.

Turklāt NVO jāizvairās izteikt prasības, kuras tās pēc tam aktīvi neizmanto. Piemēram, SM Memoranda padomē tika pārņemts, ka nav viena kontaktpersona tieši NVO ministrijā, lai būtu ērti sazināties, izteikt savu viedokli. Šāds darbinieks tika noteikts – bet vēl līdz šim viņa nav saņēmusi nevienu NVO zvanu vai e-pastu ar kādu jautājumu, priekšlikumu.

Reizēm šķiet, ka NVO gaida kaut ko īpašu attiecībā uz sevi – darbinieku ministrijā, savu mājas lapu, īpašus pasākumus un programmas tieši NVO, tomēr tas nav ministrijas uzdevums īpaši darboties tieši ar NVO. NVO ir sabiedrības daļa, kurai ir tādas pašas tiesības iesaistīties ministrijas lēmumu pieņemšanā, kā ikvienam citam. Tāpēc ministrijas pārstāvis uzskata, ka Memoranda padomei nav veiksmīgs mehānisms, tas būtu jāmaina.

Ministrija visvairāk ar sabiedrību komunicē caur savu mājas lapu, kur izveidota sadaļa sabiedrības līdzdalība. Šeit minēti gan jaunumu, gan NVO kontakti un iesaistes mehānismi. Viens no ministrijas sadarbības mehānismiem ar NVO ir Sabiedriskās drošības konsultatīvā padome. Ar 2007.g. 8.novembri ministrijā spēkā ir NVO sadarbības memorands, kuram pašreiz ir pievienojušās 31 organizācija. Padomes mērķis ir veicināt sabiedrības drošības kā valsts pamatelementu attīstību, nodrošinot sabiedrības iesaisti lēmumu pieņemšanas procesā, atbalstīt sociālās stabilitātes nodrošināšanai nepieciešamo interešu līdzsvarošanu, tādejādi sekmējot efektīvas un sabiedrības interesēm atbilstošas valsts pārvaldes īstenošanu. Padomei ir apstiprināts nolikums, kas ir pieejams ministrijas mājas lapā.

Ir arī gadījumi, kas pašas NVO aktualizē kādu problēmu, piemēram, jomā par autortiesību aizsardzību, patentiem u.c. Tā kā viena no nodaļas darbības jomām ir reliģiskās lietas, tad bieži notiek sadarbība ar reliģiskām organizācijām. Ministrija sadarbojas ar 15 lielākajām savienībām. Vēl ir darba grupa par telekomunikāciju jautājumiem (šeit būtiski, ka Latvijā darbojas Skandināvu mātes uzņēmumu filiāles, tāpēc interešu pārstāvniecība lielā mērā notiek tieši ES līmenī), rūpniecisko mantojumu, par dalīto īpašumu civiltiesību jomā u.c.

NVO iesaistes apjoms un sadarbības ilgums tiešā veidā atkarīgs no attiecīgā jautājuma specifikas. Līdzdalības apjomu pamata nosaka pašas NVO ieinteresētība. Nereti gan ministrija saņem negatīvu viedokli no NVO bez konkrētiem priekšlikumiem (piemēram, no mērniekiem). Turklāt būtiski, ka atsevišķos jautājumos NVO nav spējīgas vienoties pēc būtības, piemēram, komercbankas un kredītņēmēji, autortiesību aizstāvji un uzņēmēji, darba devējs un darba ņēmējs u.c., tad ministrija ir vidutājs. Pēc ministrijas pieredzes, likumprojektu izstrādē neviena puse nekad nav pilnībā apmierināta, vienmēr nepieciešams kompromiss. Vairumā gadījumu NVO nav gatavs nekam piekāpties, ir grūti savstarpēji komunicēt ar citām NVO, tās nav uz kompromisu orientētas. Atsevišķi piemēri ir, kad organizācijas spēj vienoties savstarpēji par kopīgu pozīciju, piemēram, reliģiskās organizācijas vai autortiesības aizstāvošās NVO pret kādu citu pusi, piemēram, uzņēmējiem vai „citādi domājošiem”.

Nodaļai vislabākā sadarbība izveidojusies ar Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameru, kā arī Latvijas Darba devēju konfederāciju. Gandrīz gadu ministrijā darbojas

Ārējas ekonomiskās politikas padome, kurā piedalās arī EM, SM ministri. Šajā padomē NVO deleģē savus augstākā līmeņa pārstāvjus. Padomes ietvaros vispirms ikviens priekšlikums tiek izdiskutēts ekspertu darba grupā un tālāk skatīti padomē. Darba grupā vienmēr ir karstas un konstruktīvas diskusijas vairāku stundu garumā, jo tie skatīti sarežģīti jautājumi. Rūdolfis Brēmanis šo padomi sauc par veiksmes stāstu, jo redz tajā augstu pievienoto vērtību. NVO aktivitāte varētu vēl augt, jo pašreiz tās ir rezervēti izturas pret ministriju, maz izsaka savus priekšlikumus, vairāk tikai vērtē ministrijas idejas. Reizēm ministrijai ir sajūta, ka NVO sevi nespēj identificēt kā vienlīdzīgu partneri, komandas dalībnieku kopā ar ministriju. Drīzāk prevalē šī sargsuņa loma, kas liek NVO uz ministriju raudzīties arī ar neuzticību, NVO neapzinās savas plašo ietekmi. Proaktivitāte vairāk vērojama individuālā līmenī, kad kāds konkrēts cilvēks no NVO pats vērsas ministrijā. Līdz šim bijušas 4 padomes un 8 darba grupas tikšanās.

LTRK tiek uztverta tāpat kā LIAA, tāpēc visa komunikācija notiek ar LTRK ikdienas darbā, ja tiek organizētas vizītes vai kādi pašakumi, ministrija vienmēr uzrunā LTRK. Tas tiek darīts, jo LTRK ir ļoti liela NVO, ar daudz uzņēmējiem biedru statusā, kas saņem informāciju – LTRK ir labi strādā. Piemēram, ministrija kopā organizē pasākumu ciklu Eksporta ABC, kas ir apaļie galdi par dažādām tēmām, piemēram, tūrismu. Šie pasākumi tiek organizēti ļoti augstā līmenī. Ministrija NVO aktivitātēm palīdz ar nefinansiālu atbalstu – telpām, aprīkojumu. Ar LTRK atsevišķi tiekās arī ministrs par konkrētiem jautājumiem, piemēram, eksportu uz Āfriku. Tēmas nosaka pašas NVO, tiekoties gada sākumā ar ministriju.

Urn vēl citas NVO, kas nāk uz šo nodaļu, tomēr tas ir mazāk konstruktīvi. Piemēram, Latvijas Tirgotāju asociācija, kas jau agrāk rakstījusi vēstules par sadarbību, tomēr parasti pati skaidri nezina, ko vēlas. NVO tiekoties nav sagatvojušies, bet gaida, kad ministrijas darbinieki izdomās, kas katrai NVO varētu būt no ministrijas vajadzīgs. Vēl nodaļa sadarbojas ar dažādiem biznesa klubiem, kas organizē pasākumus, ministrija labprāt piedalās, atbalsta ar telpām. Ministrija atbalsta arī iniciatīvu „Nepērc svešu!”, jo to organizē bij. ministrijas darbiniekus, kurš pārzina valsts iekārtas darba stilu un vienmēr nāk ar konkrētiem priekšlikumiem, ir konstruktīvs dialogs. Nesen nodobināta Latvijas aizsardzības industrijas federācija, ministrija cer uz labu sadarbību, jo ministrija nereti ir vidutājs starp citām valstīm un uzņēmējiem Latvijā. Šādas NVO palīdz informācijas novadīšanā.

Vērtējot NVO kapacitāti, ministrijas pārstāves min, ka vislielākie izaicinājumi ir tieši veterānu NVO, jo:

1. Tās biedri ir jau cienījamā vecumā un viņiem sagādā grūtības sniegt ministrijai atskaites par izlietot finansējumu, lielai vairums no viņiem maz pārzina datoru lietošanu. Pārsvārā komunikācija notiek telefoniski, ministrijas darbinieki palīdz veterānu organizāciju biedriem aizpildīt visus saistošos dokumentus.

2. Nav skaidra iespējamā pēctecība, jo nav intereses no jaunās paaudzes šo jomu aktualizēt un pētīt. Jautājums par NVO līderiem, virzītājiem, kuri spēj apvienot domubiedrus.

3. Ir daļa organizāciju, par kurām ministrijai nav informācija. UR ir atteicies sniegt informāciju, bet oficiālajos reģistros NVO nav sadalītas pēc darbības jomām. Turklāt ir vairākas domubiedru grupas, kas aktīvi neiesaistās ministrijas aktivitātēs, piemēram, prezidenta organizētajā talkā visām kara veterānu organizācijām. Iemesls tam ir pretējs viedoklis par kara jautājumiem starp kara veterāniem.

Ministrijas mājas lapā ir ikvienam pieejama informācija par līdzdalības iespējām un aktualitātēm. Nozares departamenti pēc vajadzības uzrunā atsevišķi, piemēram, ja jāveido likumprojekts. Ir dažādas konsultatīvās padomes, katrai no tām ir savs sasaukšanas grafiks, darbības regulējums. Iniciatīva par šādu padomju izveidi un to darba kārtību nāk no visām iesaistītajām pusēm, tostarp NVO.

Ministrija darbojas darba grupā, kas ir izveidota atbilstoši Ministru prezidenta 2011. gada 19. jūlija rezolūcijai Nr.87/2011-JUR-80 nodrošināt normatīvo aktu projektu izstrādi, kas precizētu valsts budžeta līdzekļu piešķiršanas, līdzekļu izlietojuma, uzskaites, kontroles un pārskatu sniegšanas kārtību biedrībām, nodibinājumiem, reliģiskām organizācijām un kapitālsabiedrībām, ņemot vērā Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja sagatavotā informatīvā ziņojuma "Par valsts vai pašvaldību budžeta finansētu institūciju darbību regulējošo normatīvo aktu pilnveidošanu" protokollēmuma 3.1. apakšpunktu.

Kopumā ministrija sadarbojas apmēram ar 20 organizācijām. Lielākā daļa ir ilgi darbojošas, nacionāla līmeņa, stabilas NVO ar labu kapacitāti. Vairākas NVO ļoti aktīvi iesaistās, pašas seko līdzi procesiem, analizē arī ES dokumentus un rosina dažādus priekšlikumus ministrijai, piemēram, tranzīta jomā. NVO līdzdalības aktivitāti nosaka pašas NVO ieinteresētība jautājumā. Ir atsevišķi jautājumi, kad viedoklis īpaši jālūdz, ja tēma nav ļoti aktuāla Latvijai. Mēdz būt, kad NVO nespēj iekļauties ministrijai svarīgajos termiņos un attopas, kad viss jau ir pieņemts, reizēm NVO nespēj sniegt konkrētus priekšlikumus.

NVO darbojošies biedri un NVO vadītāji ir ar zemu mainību. Tā kā ministrija visvairāk strādā ar NVO, kas apvieno uzņēmumus, ostas u.tml., finansiālā palīdzībā tām nav nepieciešama. Atsevišķs cilvēks ministrijā NVO darbam arī nebūtu lietderīgs, jo to veic katra departamenta vadītājs. NVO pārstāvjus ministrija aicina arī piedalīties nozares izstādēs, Eiropas asociācijās u.c.

Detalizēta regulējuma NVO, lai iestātos padomē nav. Būtiskākais, lai NVO mērķi, darbības virziens būtu saskanīgs ar padome mērķi, būtu kompetence nozares jautājumos, gatavība aktīvi darboties. Padomes darbu organizē ministrijas pārstāvis. Ministrijā notiek

diskusija pirms NVO apstiprināšanas, tomēr pagaidām nevienai organizācijai nav atteikts. Padomē esošo NVO kapacitāte ir dažāda. Ir spēcīgas, nacionāla līmeņa organizācijas ar skaidru struktūru, savu projektu pieredzi. Ir arī ļoti specifiskas NVO. Kopumā speciālists NVO vidējo kapacitāte vērtē kā labu. Ir NVO, kas parādās uz konkrētiem jautājumiem, ir NVO, kas parādās periodiski. Nereti NVO ir viedoklis par skatāmo jautājumu, bet trūkst priekšlikumu. Visbiežāk NVO interesējas par tiem lēmumiem, kas tiešā veidā skar to biedru finansiālās vai cita veida intereses. Ir NVO, kas aktīvi iesaistās līdz brīdim, kad tām ir pieejams tam finansējums, piemēram, kāda projekta ietvaros. Nereti šeit ministrija veic arī citu jomu regulējumu skaidrojumu. Nereti sākotnējā NVO problēma pēc sarunām vairs nav problēma, jo pastāv regulējums, ko NVO nezina.

NVO, ar kurām ministrijai sadarbība ir ilgstoši, zina ministrijas darba specifiku un prasības. Pašreizējās memoranda dalībnieces speciālists uzskata par atbildīgām. Padome ir sadalīta darba grupās, kas strādā jau pie konkrētām tēmām un virzieniem. Un padomē tiek prezentēts darba grupās jau izdiskutēts projekts. Ministrija nodrošina darba grupas ar telpām diskusijām. Memorandā ir dažāda līmeņa NVO, piemēram, Latvijas Ugunsdzēsēju asociācija un biedrība „Vecāki Jelgavai”, Latvijas juristu apvienība, Latvijas Atslēgmeistaru brālība u.c. Visi padomes protokoli veidā ir pieejami ministrijas mājas lapā. Padomi vada ministrs.

Turklāt ir precedenti par sava veida diskrimināciju starp NVO. Piemēram, tradicionālās reliģiskās organizācijas nevēlas lēmumu pieņemšanā iesaistīt Jehovas lieciniekus, uzskatot tos par sektu. Tāpat maksātnespējas administratoru intereses pašreiz pārstāv divas biedrības, jo no sākotnējās organizācijas daļa biedru izstājās un izveidoja savu NVO. Par kopīgu pozīciju NVO vēl var vienoties, kad abās darbojas tie paši biedri. Ministrija ir atvērta visām NVO.

Lielākā daļa NVO, ar kurām sadarbojas ministrija, darbojas ilgu gadu, ir stabilas, nacionāla mēroga. Ministrijas pārstāve uzskata, ka finansiāla palīdzība NVO līdzdalības nodrošināšanā nav nepieciešama, jo NVO pamatuzdevums ir piedalīties lēmumu pieņemšanā, pārstāvēt savu biedru intereses. Finansējuma piešķiršana drīzāk radītu aizdomas par lobiju negatīvā formā. Maksāt par dalību NVO, kuras jau tāpat no līdzdalības gūst tiešu labumu, būtu sabiedrības atalgošana par sava viedokļa normālu paušanu, jo valsts var vērsties pie saviem iedzīvotājiem arī tiešā veidā, bez NVO starpniecības. NVO atvieglo šo procesu, bet nav izšķirošais valsts pastāvēšanā, tāpēc NVO finansēšana līdzdalībai nebūtu nepieciešama.

NVO savu uzdevumu informēt sabiedrību veic dažādi – ir NVO, kas izplata saviem biedriem, ir kas sagroza informāciju vai tā paliek NVO valdes līmenī. Šo situāciju ietekmē divi apstākļi: 1. Nesavlaicīga informācijas nodošana no IZM puses; 2. NVO profesionālā kompetence un informācijas apmaiņas mehānisms. Ne visi NVO biedri ir

eksperti. Jo mazāka NVO, jo mazāka arī tās kompetence, jo šaurākas intereses, lielāks populisms, drīzāk PR kampaņas nevis reāls darbs.

NVO līderu maiņa notiek reti un tā maz ietekmē NVO pozīcijas, jo jaunie līderi visbiežāk ir esošai valdei tuvas personas. Ministra maiņa daudz vairāk ietekmē sadarbību ar NVO, jo katrs ministrs nāk ar savu redzējumu un dara lietas pa savam. NVO atbalstam IZM nav īpaša finansējuma, var būt kādi atsevišķi granti, bet tas ir reti. Drīzāk NVO vairāk dod IZM kā otrādāk.

Speciālists uzskata, ka prot pareizi NVO uzdot jautājumu, tad NVO arī konstruktīvi atbildēs. NVO jājūt, ka ar tām runā, jo to viedoklis tiešām ir svarīgs, piemēram, NVO laicīgi saņem normatīvo aktu izskatīšanai, nevis pēdējā brīdī u.tml. NVO viedoklis ir vienmēr, nav gadījumi, kad tas būtu īpaši jālūdz. Sarunas 99% vada IZM speciālists, ir pieredze ar moderatoru, bet tikai tad, ja tā ir vienkārša diskusija bez lēmuma pieņemšanas. Ja ir jāpieņem lēmums, sarunu vadīs IZM. Visbiežāk spēcīgas un smagas sarunas notiek šaurā pārstāvju lokā un tajās nepiedalās cilvēki no malas, lai neiznestu iekšējo virtuvi uz āru. NVO komunikācija savā starpā laba, tās nereti atsaucas viena uz otru.

Ministrijas ietvaros darbojas virkne darba grupu un konsultatīvo padomju, piemēram, reliģisko lietu kons.pad. regulāri darbojas 8 lielākās asociācijas, tām ministrija nereti organizē seminārus, bieži veic skaidrojošo funkciju, jo šīs jomas NVO maz pārzina juridisko jomu un valsts darbības mehānismus principā. Turklāt šeit jāpārrunā sarežģīti jautājumi kā valsts regulējums par abortiem, viendzimuma laulībām, dažādu seksuālo orientāciju pārstāvju tiesībām uz publiskiem pasākumiem u.t.t. Ir gadījumi, kad TM skaidro kolēģiem citās ministrijās, kāpēc reliģisko organizāciju pārstāvjus nepieciešams iesaistīt lēmumu pieņemšanā, jo tās nav vieglākais sarunu partneris.

Nozares specifika nosaka to, ka ministrijas lēmumu pieņemšanā iesaistītās NVO darbojas jau gadiem un jaunas NVO neveidojas. Tāpēc esošās NVO pārzina kārtību, īpaši politikas veidošanas NVO pašas izpēta skatāmo jautājumu. Vairāk skaidrojošais darbs tiek veikts kara veterānu NVO. Tiek slēgti arī līdzdalības līgumi. Ministrijas darbu atvieglotu NVO finansējuma iekļaušana ministrijas budžetā, pašreiz tas katru gadu atsevišķi jāapstiprina MK.

Ministrijai ir arī viens deleģējums NVO – Brāļu kapu komitejai. Organizācija darbojas patstāvīgi, saņem ministrijas finansējumu. Ministrija sagaida stratēģisku, plānveidīgu NVO darbu.

Vēl viens sadarbības piemērs ir ministrijas sadarbība ar Latvijas bīskopības biedrību, kas vēlējās Ādažu poligonā vākt medu no Latvijā augstvērtīgākajiem mežiem. Tika noslēgts sadarbības līgums un ministrija tagad savus pasākumos var piedāvāt tēju ar medu.

Ministrijai sadarbība ir arī Lauku bibliotēku atbalsta biedrību, kuras organizē grāmatu svētkus Latvijas reģions. Šajos pasākumos ministrija nodrošina veterānu organizāciju, karavīru un ministrijas pārstāvju piedalīšanos pēc nepieciešamības. Ministrija kopumā par ļoti būtiskiem partneriem uzskata jebkādas domubiedru grupas un iestādes reģionos.

Līderu maiņa organizācija atsevišķos gadījumos var ietekmēt sadarbību ar NVO, tomēr tas notiek reti. Visbiežāk mainās komunikācijas stils, pozīcijas, tomēr ne sadarbības apjoms. Viskritiskāk ministrija sadarbību vērtē ar Latvijas Pašvaldību savienību, kuras pašreizējā nostāja vairākos likumprojektos nav skaidrojama ar pašvaldību interešu skaidrošanu, ministrijai pašreiz nav saprotams, kā intereses šī NVO pašreiz pārstāv.

Moderatori sarunu vešanas procesā nekad nav piesaistīti, arī atsevišķa cilvēka algošana ministrijā sadarbībai ar NVO nebūtu lietderīga, jo NVO sadarbība sadalās pa jomām, viens cilvēks to nespētu nodrošināt. Vidēji viena likumprojekta izstrādē 10 līdz 30% no visa laika tiek patērēti tieši komunicējot ar NVO. Turklāt ministrijas darbinieki mācās no NVO, jo ierēdnis nepārzina e-paraksta nianšes, mērnieku darbu, maksātspējas aspektus u.c.

Ir arī dažādas mazas biedrības, kas parādās un pazūd, tomēr būtiskākais darbs norit ar jau esošajām NVO. Tāpēc atsevišķās NVO, kur vadītāji ir vieni un tie paši jau gadiem ilgi, vērojama stagnācija, vecmodīgs skats.

Politikas veidošanas NVO savukārt ir ar laba līmeņa kapacitāti, jo aktīvi realizē dažādus projektus, pašas organizē dažādus pasākumus, veic pētījumus utml.

Ministrijas pārstāves uzskata, ka lielākai daļai sabiedrības ir nepierasti darboties kādā NVO vai lēmumu pieņemšanā publiskajās iestādēs. Ministrijas specifiskā joma nosaka, ka liela daļa sabiedrības nemaz nevar iesaistīties ministrijas lēmumu pieņemšanā, tas vairumā gadījumos notiek ekspertu līmenī, piemēram, topošie politologi. Ministrija ir gatava izskatīt jebkuru ierosinājumu un iesniegumu, un atbildēt uz tiem pēc būtības. Ministrijas ierobežotie resursi liek arī atteikt kādām idejām, ja tās neatbilst ministrijas prioritātēm.

Ministrijas viedoklis par Memorantu ir drīzāk skeptisks, jo tur tiekas daudz un dažādu jomu NVO, kas šīs apspriedes padara par nelielu haosu. Diskusijas bieži izvēršas tikai par runāšanu bez konkrētības. Ministrijas pārstāves drīzāk gribētu, lai jautājumi tiktu skatīti pa jomām ar konkrētām organizācijām. Viedokli varētu pārstāvēt viens cilvēks no katras NVO utml. Turklāt jaunais regulējums, ka visus jautājumus, kas saistīti ar NVO finansēšanu turpmāk obligāti skata arī Memoranda padome, procesu padara ilgāku un birokrātiski sarežģītāku. Caurspīdīguma vietā radīts vēl lielāks slogs.

Nacionālās Trīspusējās Sadarbības padomes Sabiedriskās drošības trīspusējās sadarbības apakšpadome ir vēl viens iesaistes mehānisms, kuru vada valsts sekretārs. Šis ir vairāk

formalizēts veids, jo pārstāv augstāka līmeņa kompetenci. Tā darbojas ar 2010.gadu, ir mājas lapā pieejams nolikums. Šeit tiekas arī pašvaldības, darba devēji, darbinieki, valsts pārstāvji, NVO. Pašreiz šeit darbojas 9 NVO. Viens no aktuāliem skatāmiem jautājumiem pašreiz ir, piemēram, sociālo garantiju izvērtēšanas sistēma. Arī apkašpadomes protokoli ir pieejami ministrijas mājas lapā.

Pastāv arī citi līdzdalības mehānismi, kas tiek veidoti tematiski pēc nepieciešamības. Piemēram, valsts programmas cilvēku tirdzniecības novēršanas īstenošanas koordinācijas darba grupa (2 NVO patstāvīga līdzdalība), strādā ar tiesību aktu projektiem. Vēl darbojas Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Konsultatīvā padome (1 NVO, jo ir tikai viena NVO Latvijā, kas pārstāv šo jomu). Valsts robežsardzes Apvienotā konsultatīvā komiteja (2 NVO) u.c. Katrai no tām ir sava izcelsmes vēsture, tās tiešā veidā saistītas ar ministrijai pakļautai vai jomai saistītām iestādēm.

Ministrijas mājas lapā tiek atspoguļota arī informācija par nozares NVO kopīgi paveiktiem projektiem un iecerēm, piemēram, piesaistīto finansējumu nozares jautājumu risināšanai.

Ministrijai būtu vieglāk strādāt, ja NVO būtu pamata zināšanas ministrijas darbā, jurisprudencē, valsts iekārtā, tomēr ministrija negaida, ka NVO pašas rakstīs likumprojektus. Normatīvo aktu izstrādi vislabāk veic apmācīti speciālisti, kas pārzina juridisko terminoloģiju, dokumentu veidošanas principus. No NVO tiek sagaidīts viedoklis un priekšlikumi par jau uzrakstīto, jo viņi ir praktiķi un var norādīt uz nepilnībām tiesību aktos vai to nesaderību ar praksi.

Ministrijas pārstāves secina, ka NVO tās darbā iesaistās, lai aizstāvētu savas intereses un sniegtu kādu labumu sabiedrībai, piemēram, veterāni labprāt iesaistās darbā ar jauniešiem, brauc uz dažādiem pasākumiem utml. Ar politikas veidošanas organizācijām tas izpaužas kopīgu projektu un pasākumu organizēšanā, lai veidotu sabiedrisko domu, piemēram, par Latvijas karavīru dienestu starptautiskajās misijās utml.

Viena aktivitāte, ko atbalstīja ministrija, bija jau pieminētā prezidenta rīkotā talka 2012.g. aprīlī visiem kara veterāniem. Tā kā tā bija pirmā aktivitāte, savstarpējā komunikācija atbilstoša. Organizācijas ir vairāk uzzinājušas viena par otru un sadarbības notiek, tomēr to ietekmē pašas NVO motivācija sadarboties.

Ministrija redz kā būtisku instrumentu īpaši veterānu organizāciju kapacitātes stiprināšanai jaunu brīvprātīgā darba regulējumu, kas varētu veicināt brīvprātīgo iesaisti veterānu NVO.

Ministrijas pieredze liecina, ka reizēm NVO saskata problēmu, tur kur tās nav, jo nav pilnvērtīgi izpētījusi normatīvo aktu regulējumu. Turklāt ministrija bieži sadarbojas ar citām ministrijām, ja jautājums skar adrešu reģistru vai datu aizsardzības jomu.

Piemēram, Latvijas ārstu asociācija sākotnēji griezās Veselības ministrijā par ārstu personas kodu rakstīšanu receptēs, vēlāk normatīvo regulējumu grozīt nācās TM.

Ministrijas un NVO sadarbību ministrija balsta MK kārtības rullī un MK not. 970. „Sabiedrības līdzdalības kārtības attīstības plānošanas procesā”.

Kā būtiskākos līdzdalības piemērus ministrijas pārstāvis min vairākus:

- Valdības rīcības plāns un IeM budžeta sadaļas izstrāde – abi vairāk formāli jautājumi
- Sociālo garantiju sistēmas izvērtēšana – darba grupas darbs gada garumā ar labu rezultātu
- Ieroču un specializēto līdzekļu aprites likums
- Apsardzes darbības likums
- Valsts policijas attīstības koncepcijas projekts – dažāda veida komunikācija, tikšanās, konferences, telefona konferences utml.
- Ugunsdrošības noteikumi

Ministrijas darbinieks atdzīst, ka ministrijai labāk strādāt ar NVO, kas pārstāv vairākus uzņēmējus nekā ar uzņēmējiem pa tiešo, jo tas var mest šaubu ēnu uz pieņemtajiem lēmumiem, turklāt pagarinātu lēmumu pieņemšanas procesu. Tā vietā apvienības, asociācijas u.tml. veic diskusiju iekšienē un uz ministriju nāk jau ar savu pozīciju.

Publiskās apspriešanas ministrijā ir jaunums, līdz šim bijušas 2 reizes. NVO dalība ir augsta, ja jautājums ir sabiedrībā aktuāls. Nereti ir maz priekšlikumu, tāpēc varētu tikt izvērtēts šis mehānisms – formāli nepieciešams, bet praktiskais labums varētu augstāks. Pēc ministrijas iniciatīvas ir organizētas arī twitter konferences par aktuāliem jautājumiem.

Vēl piemērs par to kā NVO attīsta tiesisko regulējumu: invalīdu organizācijas rosināja grozījumus, lai arī tās, līdzīgi kā reliģiskās organizācijas varētu veikt biedrību grāmatvedību vienkāršā ierakstu sistēmā. TM šo iniciatīvu īstenoja caur normatīvo aktu grozījumiem.

Ministrijas pārstāvis uzskata, ka NVO būtu jābūt informācijas novadītājam līdz sabiedrībai, tomēr šis uzdevums vēl pilnveidojams, jo ministrija nevar kontrolēt NVO pausto informāciju, piemēram, masu medijos u.tml.

Ministrijai arī ir nepieciešami resursi sadarbībai ar NVO – ir cilvēks, kas ir tehniskā kontaktpersona NVO ar ministriju. Tāpat ministrija bieži veic skaidrojošo darbu ar

regulējumiem NVO, kas savā ziņā paņem laiku, bet arī vēlāk ļauj to ietaupīt. Pašreiz ministrijā ir aktuāla arī uzdevumu deleģēšana padotības iestādēm, kas var vēl sīkāk iesaistīt NVO.

Ministrijas pārstāvis uzskata, ka nav NVO jāizrāda iniciatīva piedalīties lēmumu pieņemšanā, gan ministrijai jāseko līdzi aktualitātēm nozares NVO. Visbiežāk NVO iesaistot likumprojekta izstrādē, tiek īstenoti 4 posmi:

1. Ministrija apzina attiecīgo informāciju
2. Iegūto informāciju apkopo
3. Diskusijās ar NVO pēc izslēgšanas metodes tiek svītroti nederīgie varianti
4. Tiek izstrādāts gala variants

Ir finansējums, kas pieejams NVO no ministrijas konkrētu funkciju izpildei – cilvēku tirdzniecības apkarošanai, rehabilitācijas pakalpojumu nodrošināšanai u.tml. Finansējums pieejams caur atklātiem konkursiem. Un funkciju izpildītājas NVO tiek iesaistītas arī lēmumu pieņemšanā, jo tām ir praktiskā pieredze. Tādas jomas varētu būt vēl.

NVO pilnībā nespēj realizēt savu uzdevumu izglītot sabiedrību. Tām būtu jāveic vidutāja funkcija starp iedzīvotāju un valsti savas darbības ietvaros, tomēr biežāk NVO izmanto medijus vienveidīgas informācijas paušanai, kas balstās sensācijās, konfliktu apspriešanā. Tāpat ministrijas pārstāve atdzīst, ka jurisprudences terminoloģija nav viegla, tomēr bieži tiek ņemts vērā fakts, ka normatīvajam aktam jābūt saprotamam arī ne juristam, un tā nosaukumā var tikt izmantots vieglāks formulējums, lai arī juridiski neprecīzs.

Ir NVO, kas izmanto sociālos tīklus un ir atvērtas saziņai ar iedzīvotājiem, tomēr ministrijas darbiniece uzskata, ka sabiedrība par maz zina un izprot NVO lomu. Iespējams būtu lietderīgi veidot interneta platformu, kur NVO būtu atrodamas caur iedzīvotājiem aktuālām problēmām.

Ministrijas pārstāvis uzskata, ka tikai dalībai finansējumam NVO nebūtu jābūt, tikai kopā ar kādu funkciju. Jo NVO primārais ir pašu motivācija iesaistīties, un ministrijas pieredze rāda, ka NVO ir finansējums līdzdalības nodrošināšanai.

Kopumā izglītība ir inerta nozare, šis lielais kuģis ļoti lēnām virzās uz priekšu, tajā ir maz jaunu cilvēku, daudz profesoru, rektoru, tāpēc process smagnējs. Turklāt šīs jomas NVO vada visbiežāk cilvēki jau gados, visbiežāk sievietes. Kā ļoti labo piemēru speciālists min LIKTA, kas ir ļoti progresīva NVO. Darbs ar NVO bieži notiek kopā ar EM, LM, FM speciālistiem, jo izglītība ir horizontāla nozare.

Ministrija visu informāciju, kas vien var būt publiski pieejama, ievieto mājas lapā. Par aktivitātēm tiek sūtītas preses relīzes. Nodaļas vadītājs gribētu strādāt ar nopietnām NVO, kas apvieno motivētus uzņēmējus, kam nav vienīgais mērķis parsīt naudu. Valstij nav jāuztur NVO. Turklāt reizēm to prasības ir neloģiskas, piemēram, idejas ieviest visiem Latvijas iedzīvotājiem 2 pases, lai varētu brīvi ceļot arābu valstīs, vai piešķirt kādai NVO 2 datorus saistībā ar eiro ieviešanu, lai gan tai nav vispār nekāda sakara ar valūtas maiņu u.c.

Notiek arī trīspusējās un piecpusējās sanāksmes, kur NVO ir vēl lielāka ietekme kā padomē. Tikšanās notiek bieži, reizi nedēļā. Tomēr šīs nodaļas ietvaros par likumprojektiem līdz šim diskusijas nav notikušas, vairāk par procesuāliem jautājumiem. Līderu maiņa NVO sadarbību neietekmē, arī ministru maiņa nē, jo darbs turpinās, ar argumentiem iespējams pārleicināt jauno līderi.

Arī tiekoties lielajā sapulcē pārējie kolēģi atdzīst, ka nav sfēras, kur NVO netiktu uzrunātas un iesaistītas, turklāt tas notiek augstā līmenī, darba procesā. Tiek ievērotas arī visas normatīvu noteiktās prasības, NVO iesaistās pozīciju izstrādē saistībā ar ES jautājumiem, piemēram, par daudzgadu budžetu. Organizācijas piedalās visos pasākumos, diskusijās. Drošības politikas departaments ar NVO strādā, piemēram, pie kibernetikas drošības. Humanitāro jautājumu jomā arī NVO piedalās pozīciju izstrādē par konkrētiem jautājumiem, konvencijām. Diasporas jautājumos darbs bez ikdienas sadarbības ar NVO nav iedomājams, jo tas ir pārresoru jautājumus, kur plānots izveidot arī konsultatīvo padomi. Kopā ar NVO tiek rīkotas konferences, prasīts to viedoklis. Attīstības sadarbības politikas nodaļas ietvaros darbojas konsultatīvā padome, kas sanāk pēc nepieciešamības. Notiek arī regulāras konsultācijas ar NVO, partneris ir NVO platforma LAPAS, kur apvienotas 32 NVO. Šajā jomā caur konkursiem pieejams finansējums NVO, tomēr arī intervijas laikā speciāliste atdzina pretrunu, ka uz šo finansējumu var pieteikties kā individuālas NVO, tā visa apvienība kopā. Būtisks jautājums, kur tagad aktīvi tiek iesaistītas NVO ir Latvijas prezidentūras pasākumu plānošana, lai tā nebūtu tikai politiska aktivitāte. Paši NVO te ir aktīvi, sniedz daudz ideju no savas puses.

Speciālisti NVO novērtē, jo tām var palīdzēt ministrijai realizēt tās funkcijas, piemēram, attīstības sadarbības jomā tieši NVO ir tās, kas strādā ar sabiedrību, realizē ministrijas finansētus projektus. Ministrija to redz kā labāko risinājumu, jo NVO nav politiskais fons, iedzīvotāji tām ir atvērtāki. NVO arī citās jomās nodrošina pilsoniskās sabiedrības iesaisti, dialogu starp iedzīvotāju un valsti, jo valsts nevar par katru jautājumu rīkot referendumus. Turklāt NVO sniedz ministrijai trūkstošo ekspertīzi, zināšanas, pieredzi daudzās jomās, pauž nozares intereses. Nereti skatāmie jautājumi, piemēram, kibernetikas drošība ir ļoti specifiski, bet skar visus iedzīvotājus. Tad NVO ļauj nodrošināt lēmuma kvalitāti.

Jebkura sadarbība starp ministriju un NVO veicina apbusēju zināšanu apmaiņu. Jo augstākas kompetences NVO, jo labāks ir pieņemtais lēmums. Tos pieņem regulārā diologā, apbusēji mācoties. Diasporas jautājumos, piemēram, 2 gadu laikā savstarpējā uzticēšanās ir pieaugusi, jo tiek ņemti vērā NVO viedokļi, to aktivitātēm ministrija piešķir līdzekļus. Ministrijas darbinieki atdzīst, ka vērtē NVO, balstoties uz pieredzi sadarbojoties – vai organizācija pauž konstruktīvus priekšlikumus, tās mērķi nav pretrunā ar valsts pamatvērtībām u.tml. tiek skatīts arī NVO projektu pieredze, realizētās aktivitātes, pieejamie eksperti, viedokļu kvalitāte.

Ministrijas darbinieki inēja arī, ka dažas NVO savu darbību vairāk balsta publicitātes nodrošināšanai, jo NVO savā starpā konkurē. Viena no labākajām pieredzēm sadarbībā, pēc speciālistu domām, ar NVO bija tieši daudzgadu budžeta jomā, kad NVO kļuva par ministrijas viedokļa lobētājiem Briseles līmenī. Būtiska arī NVO darbību un projektu pēctecība.

Speciālisti par ideālu NVO sauc tādu, kurai ir skaidra izpratne par savu mērķi, līdzdalības procesu, dalības iespējām valsts pārvaldē. Laba ekspertīze, cilvēku kvalitāte, kuri deg par savu ideju arī būtiskas. Sadarbībā ar NVO traucē finansiālais aspekts – NVO visu laikā jādomā, kur dabūt naudu savai darbībai. Drošības politikas jomā no NVO tiek sagaidītas zināšanas, spēja kvalitatīvu papildināt viedokļus, spēja pašai NVO realizēt pasākumus. Un bez tam NVO jābūt kontaktā ar sabiedrību, tām jādarbojas ne naudas dēļ, bet tiešām jāpārstāv intereses, tām jābūda sabiedrības uzticība, jābūt viedokļu veidotājiem.

Speciālisti uzskata, ka ministrijas darba stils ar NVO ir adekvāts, atsevišķi cilvēki NVO nespētu nosegt nepieciešamo kompetenci, to dara jomu vadītāji. Speciālisti uzskata, ka ministrija ar NVO strādā pēc būtības nevis deklarārīvi. Protams, pastāv nozaru specifika, piemēram, diasporas jautājumos papildus darba spēks būtu nepieciešams (konsulārie darbinieki, izglītības atašeji), jo pēdējos gados darbs tieši ārzemēs ir būtiski pieaudzis (Anglija, Īrija), arī papildus finansējums vēlams.

Par Memoranda padomi speciālist, īpaši Sabiedrisko attiecību speciāliste, kurai ir pienākums padomes sēdes apmeklēt, izsakās ļoti skeptiski, jo nav skaidrs nedz padomes darbības mērķis, nedz sēžu organizācija attaisno cerības. NVO ne tikai spēj paust konstruktīvus viedokļus, bet izturas savstarpēji aizskaroši, bez jebkādas pieklājības ievērošanas savā starpā. Šis mehānisms vai nu būtu kardināli jāmaina vai jālikvidē.

Sarunu darba kārtību var noteikt abas puses, sazinoties caur e-pastiem, sazvanoties. Pensionāru NVO var tikai zvanīt, jo tās biedri vāji pārzina datoru. Ministrija ir elastīga un labprāt apmeklē organizāciju pasākumus. Invalīdu NVO skaidri zina, kas tām vajadzīgs, kāds atbalsts vajadzīgs to biedriem, ir viedoklis par reālo situāciju jomā. Ministrija visus lēmumus var pieņemt tikai kompromisu ceļā, jo ir ļoti daudz interešu un emociju.

NVO ir līderi, kas nosaka sadarbības toni, NVO pozīciju. Labāk strādāt ar NVO, kurām jau ir pieredze, jaunas NVO visbiežāk savu pozīciju balsta tikai emocijās. Tajā pašā laikā vecās organizācijas vai organizāciju ilggadējie biedri pagurst, atsevišķās jomās trūkst jaunrades. Reizēm ministrijai jālūdz līdzdarboties, īpaši jāaicina izteikt viedokli. NVO ir personīgi ieinteresēti, vismaz tādiem tiem būtu jābūt. Reizēm NVO nāk ar jautājumiem, kas nav LM kompetencē, bet, piemēram, SM. Tad LM jātērē laiks skaidrošanas darbam. NVO trūkst konstruktīvu priekšlikumu, esošie reti ir izmantojami. LM darbiniekiem ir kapacitātes un laika ierobežojumi. Atsevišķas organizācijas skatās tikai uz savu šauru jautājumu, ne plašāk. Vairums NVO tikai pieprasa, bļauj, nespēj skatīties uz sistēmu kopumā, ir zema izpratne un zināšanas par LM jomām

Ministrija strādā ar dažāda līmeņa NVO, bet jo mazāka un lokālāka NVO, jo sīkākas intereses un lielākas emocijas. NVO sadarbība loģiski sadalās arī pēc jomām vai jautājumiem, piemēram, invaliditātes veidi sadala arī NVO – redzes, dzirdes, kustību u.tml. jo katram ir savi mērķētie pasākumi. NVO savstarpēji nav konfliktējušas sarunu procesā. Lielākie spēlētāji ir vecās organizācijas, kas aktīvi iesaistās projektos un ir definējušas sevi arī par interešu aizstāvjiem Eiropas līmenī.

Ministrijai nav vispār nekāda finansējuma NVO, tikai funkciju deleģējumi - sociālā rehabilitācija neredzīgiem, nedzirdīgiem un vardarbībā cietušajiem bērniem. Ir publiskie konkursi par pakalpojumu sniegšanu atkarīgiem bērniem. „Iezīmētās” naudas NVO kapacitātes stiprināšanai nav. Tāpēc NVO pašām jātiek galā ar izdevumiem, kas rodas, piedaloties lēmumu pieņemšanas procesā. Reizēm sarunu procesa nodrošināšanai tiek izmantotas NVO telpas, piemēram, biedrības Apeirons telpas, jo ministrijai nav lifta. Departamenti nepiedalās naudas sadales plānošanā, to izlemj vadība.

Ministrija izmanto NVO projektu rezultātus, pētījumus, piedalās to pasākumos. Labs sadarbības piemērs ir aktīvas novecošanas gada ietvaros organizētā konference, kur lielu atbalstu sniedza aktīvo senioru apvienība. Ministrija neredz sabiedrības izpratnes pieaugumu caur NVO ministrijas jomās, jo NVO visu ministrijas informāciju filtrē caur savu prizmu, īpaši ja nepiekrīt ministrijas viedoklim. Ir NVO, kas informē sabiedrību caur mājas lapu vai sociāliem tīkliem, bet tā nav bieža prakse.

Sociālo pakalpojumu dep. gribētu aktīvāku NVO iesaisti, lai NVO pauž savu viedokli un vajadzības. Ir dažas NVO, kas rada iespaidu, ka tās pastāv tikai dēļ SIF projektiem, koncentrējoties tikai uz projektu rezultatīvo rādītāju sasniegšanu, nevis to saturu. Protams, ka ministrija vērtē NVO pienesumu, izveidošanās laiku, rezultātus.

Jāmāca ir visu NVO pārstāvji par LM darbības specifiku, jo trūkst NVO praktisko zināšanu par interešu aizstāvību pielietojumu. La arī apmācības ir bijušas daudz, NVO zināšanas nepielieto praktiski. Pašvaldību attieksme pret NVO sarunās ir iecietīga, lai gan to ietekmē katras pašvaldības pieredze ar NVO, pašvaldības vadītāja izpratne. Ja

salīdzina, progress sarunās tomēr ir, jo senāk pat par pamata kopsaucējiem nevarēja vienoties. Sarunu kvalitāti iezīmē arī jautājuma specifika - vai kompromiss vispār ir iespējams.

99% sarunas vada departamentu vadītāji, ir pieredze ar moderatora piesaisti, kas vienmēr bijusi ar augstu rezultativitāti, jo tad ministrija no sarunas vadītāja kļūst tikai par dalībnieku. Moderators sensitīvu jautājumu risināšanā būtu vajadzīgs.

Memoranda padomi vērtē kā vāji efektīvu mehānismu, jo tur kopā ir ļoti daudz dažādas NVO, bet praktiskas izmaiņas, priekšlikumi līdz LM nenonāk, tikai e-pasts pilns ar paziņojumiem. Pašreiz Valsts kanceleja strādā pie sistēmu, kur tiks atspoguļota lēmumprojekta virzība, lai NVO redz dokumentu izstrādes ceļu, pašreiz tas nav iespējams. Lai arī tas varētu pagarināt dokumentu saskaņošanu, NVO būtu ieguvējas. LM piedalās sistēmas izstrādes procesā.

Pensionāru jomā jūtama NVO stagnācija, trūkst mūsdienīgu pieeju, jo pašreiz tiek izvēlēts vieglākais ceļš – paust emocijas. Nepieciešama elastība, izpratne par Latvijas situāciju. Kur iespējams, ministrijas pārstāvji iet tikties ar pensionāru federāciju, bet šīs sarunas vienmēr ir ļoti smagas un negatīvisma pilnas. Ja būtu NVO cilvēks LM, tas būtu būtisks atspaidis. Arī finanšu mehānisms NVO līdzdalībai nav slikta ideja.

Darba tirgus politikas departaments sadarbojas ar nozares asociācijām – darba devējiem un ņēmējiem, jauniešu organizācijām, PROVIDUS, Sorosa fondu, Pilsonisko aliansi, dažādā invalīdu biedrībām, Latvijas Pašvaldību savienību t.c. Bērnu un ģimenes politikas departamentam ir stabili 8 sadarbības NVO, ar kurām tiek komunicēts pēc nepieciešamības. Ir arī NVO, kas ministrijā parādās tikai vienu reizi.

Ministrijai būtiska NVO pārstāvniecība, ja nepieciešams sabiedrības viedoklis. Tiek organizētas darba grupas, konsultācijas, komisijas, trīspusējā padome, tiek rakstītas anotācijas u.c. NVO ir ļoti kūtri uz priekšlikumu sniegšanu, ministrijai jālūdz viedoklis. Ir bijušas situācijas, kad NVO savā starpā konfliktē, reizēm to priekšlikumi ir bez konteksta. Bez tam ir jomas, kur vienas un tās pašas intereses pārstāv vairākas NVO, ministrijai jāvērtē atrast balanss.

Ja darba grupas, piemēra kā tas ir sociālās uzņēmējdarbības jomā, ir ļoti lielas, tās kļūst formālas, grūti veidot dialogu. Ir NVO, kas aktīvi piedalās, jo ir saņēmušas SIF, ESF vai kādu grantu, bet pēc tā beigām, pazūd vai arī procesā piedalās pienākuma dēļ bez reāla pienesuma. Reizēm LM liekas, ka NVO vēlas tikai veidot savas PR kampaņas, nevis reāli strādāt. Ir NVO, kas vairāk atgādina SIA – interešu aizstāvība ir kļuvis par pārdošanu. Ministrijai ir pieredze, kur NVO tiek pārveidota par citu formu, piemēram, mammam.lv.

Efektīvu līdzdalību ministrija definē situāciju, kad gan ministrija saprot savas gaidas no NVO, gan NVO saprot, ko vēlas no ministrijas. Ministrija uzskata, ka nav nepieciešams

visu skrupulozi reglamentēt, padarīt lieki birokrātisku. Ja abas puses vēlas sadarboties, tas iespējams bez sīka regulējuma. Ja NVO rakstīs ministrijai, tā vienmēr atbildēs, sniedzot pamatojumu NVO viedokļa pieņemšanai vai noraidīšanai. Ja ministrija neņem kādas NVO viedokli vērā, tas nenozīmē, ka NVO ir slikta. Katrs jautājums ir kompromisu rezultāts un visas idejas nekad nebūs iespējams ņemt vērā. Politikas dokuments labs, ja visi ir vienlīdz neapmierināti. Kaut kādu kritērijus NVO iesaistei noteikt pat nebūtu iespējams.

Jauni mehānismi nav nepieciešami, jo vēl esošie nav apgūti. NVO mazāk jāgaida no valsts un jābeidz tā kritizēt, bet aktīvāk jāiesaistās pašām.

Interesanti, ka ministrijai nākas sadarboties ar vairākām NVO, kuras vada viens un tas cilvēks, un tad nav skaidrs, kā intereses katrā reizē tiek pārstāvētas. Tāpat kā negatīvu veidu ministrija atdzīst NVO „staigāšanu” pa ministrijām, lai tikai realizētu savu ieceri, kas visticamāk radītu negatīvas sekas vai nelietderīgu līdzekļu izlietojumu, ja reiz ministrija to jau sākumā ir noraidījusi. Piemēram, NVO uzzina par kādā citā valstī realizētu praksi un bez priekšizpētes sāk to lobēt valsts līmenī, lai gan tas jau Latvijā darbojas. Bieža pozīcija ir, ka NVO tikai norāda uz problēmu un tās risināšanu uzskata par ministrijas uzdevumu, maz NVO darbojas cilvēki, kuri var piedāvāt risinājumus.

Liela daļa NVO strādā tādā kā ugunsgrēka režīmā, nepārzinot situāciju, attopoties pēdējā brīdī vai jau tad, kas pieņemts lēmums. Nav arī pēctecības saviem priekšlikumiem, piemēram, politikas plānošanas dokumenta izstrādes laikā NVO ierosina daudz dažādus pasākumus, bet, kad dokumentu apstiprina, atsakās tos palīdzēt realizēt, jo tā esot ministrijas kompetence (piemērs ģimenes politikā). Vēlāk skaidrošanas darbs atmaksājas, tomēr tas prasa ministrijas resursus. Reizēm šķiet, ka NVO nevis nesaprot, bet negrib saprast situāciju, jo tā ir izdevīgāk. Tendence rāda, ka stagnācija vairāk dominē vecās NVO, jaunie partneri ir ar augstāku motivāciju, atbildību. Turklāt savstarpējā NVO konkurence nereti traucē, jo katra NVO visu grib tikai sev, notiek tāda kā „futbolēšana” starp abām pusēm.

Ministrijas jomās NVO provocē arī stereotipus, piemēram, ka visi bezdarbnieki ir sliņķi, negrib strādāt un mācīties, un tāpēc valstij jābeidz maksāt viņiem pabalsti. Daži darbinieki pauž viedokli, ka sadarbību ar NVO uzlabotu stabila Latvijas mēroga jumta organizācijas izveide, kā tas ir ar Latvijas Pašvaldību savienību. NVO šādu lomu varētu pildīt Pilsoniskā alianse.

Ir piemēri, kad NVO spēj apvienoties un veikt kopdarbu, piemēram, ārpusģimenes aprūpes jomā. Ir situācijas, kad sarunas gaitā NVO viedokļi sadalās. Vēl kā ruporu saziņai ar iedzīvotājiem NVO izmanto radio. Daži no darbiniekiem pauda viedokli, ka subsīdijas līdzdalībai neveicinās efektivitāti.

Ministrijas pārstāves uzskata, ka būtu jābūt diviem NVO finansēšanas mehānismiem – administratīvās kapacitātes stiprināšanai (piemērs ir LSIF) un ideju/projektu finansēšanai.

Ministrijas darbiniece uzskata, ka Latvijas iedzīvotāju tiesiskā apziņa ir zema, tāpēc arī cilvēki un NVO nemitīgi gaida finansiālu atbalstu no valsts. Vācijā, piemēram, NVO pēc iespējas mēģina distancēties no valsts savā darbībā, mazāk skrupulozi aprakstīt visu normatīvajos aktos, jo cilvēku atbildība ir augstākā līmenī. NVO pašām jābūt aktīvām, jāsaprot savs mērķis nevis jāraujas uz visām pusēm. Valsts var sniegt informatīvu atbalstu, kas jau tiek darīts caur mājas lapu, sadarbības līgumiem u.tml.

Vēl ministrija saskārusies ar NVO pasivitāti rakstiski formulēt savu nostāju – ja NVO tiekas darba grupās, tad ministrijas darbinieks pēc tam var pats apkopot NVO viedokļus, bet saņemt to pozīcijas rakstiski ir maz iespējams. Turklāt nepieciešams ievērot konsekvenci, piemēram, NVO visu laiku uzsver, ka nepieciešams visu elektronizēt, lai dokumenti apritētu ātrāk utt., tomēr skaidrot iedzīvotājiem par elektronisko karšu iegūšanas iespējām negrib. Jābūt konstruktīvam viedoklim ar priekšlikumiem.

